

OFFICIËLE VEILIGHEIDSRAPPORT VAN SCHERPE KANTJES ONTDAAN

Op vrijdag 16 januari jongstleden is de kernenergiecentrale Borssele twee weken eerder dan gepland uit bedrijf genomen. In verband met de jaarlijkse splijtstofwisseling zou de centrale volgens de oorspronkelijke planning pas op 31 januari 1987 uit bedrijf zijn genomen. Het veiligheidsrapport van het Operational Safety Review Team (OSART), dat de kernreactor vorig jaar oktober doorlichtte bleek zoveel kritiek te bevatten dat het direct stop zetten van het bedrijf noodzakelijk was. Het rapport is inmiddels openbaar gemaakt en naar de Tweede Kamer gestuurd.

Het weekblad *Vrij Nederland* publiceerde begin december 1986 al uit het dan nog geheime concept-rapport van het Operational Safety Review Team (OSART). Met de veiligheid van de centrale bleek het triest gesteld. In een interview met bedrijfsdirecteur *ir. U. Banga* van de kerncentrale in het decembernummer van *Alert* is te lezen dat het allemaal wel meevalt: 'We denken dat men zal rapporteren dat de technische kant en de motivatie en kundigheid van het personeel goed zijn, maar dat de organisatie wat achterblijft.'

Bij lezing van het inspectie-rapport blijken echter op tal van fronten tekortkomingen. Zowel het officiële rapport aan de Nederlandse regering, als het concept-rapport zijn namelijk toch openbaar gemaakt.

Op 8 januari 1987 zond staatssecretaris *L. de Graaf* van Sociale Zaken en Werkgelegenheid het officiële rapport naar de Tweede Kamer. Een gekuist rapport, zo bleek al gauw.

Vrij Nederland van 23 januari onthulde dat tal van scherpe kantjes uit het concept-rapport bijgeschaafd waren. Hele passages met concrete manco's bleken te zijn weggelaten.

D. Eisma, kamerlid van D'66, stelde hierover vragen, waarna de Kamer ook het concept-rapport ontving. In de aanbiedingsbrief van 23 januari bij dit concept-rapport schreef De Graaf: 'De voorbeelden van geconstateerde tekortkomingen zijn weggelaten behalve daar, waar ze voor een goed begrip van structurele tekortkomingen noodzakelijk werden geacht.'

De voorbeelden die zijn weggelaten blijken daarentegen zeer verhelderend. Er is duidelijk geprobeerd de kritiek wat af te zwakken.

Zo is in het concept-rapport te lezen dat ongecontroleerde tekeningen op muren, achter pijpen en in elektrakasten door het hele bedrijf heen te vinden zijn. Op vele daarvan zouden aantekeningen en data staan, wat suggereert dat bij onderhoud en bedrijfsvoering ongecontroleerde procedures en tekeningen zijn gebruikt, aldus dat rapport. In het officiële rapport staat deze concrete constatering niet. Wel dat 'ongecontroleerde tekeningen en technische informatie verwijderd zullen dienen te worden van de werkplekken.' De goede verstaander begrijpt ook dan natuurlijk wel wat er aan de hand is. Maar waarom zou men het niet gewoon laten staan? In totaal zijn ongeveer twee pagina's tekst komen te vervallen op een rapport van 27 pagina's. Echt veel korter is het niet geworden voor de overbezette landsbestuurders. Wel heeft de nucleaire industrie zich onnodig verdacht gemaakt.

Andere weglatingen

Een aantal van de geschrapte passages willen we hier toch nog noemen voordat aandacht besteed wordt aan de conclusies in het officiële rapport, voor zover die betrekking hebben op de rampenbestrijding.

Ernstig is dat niemand van de operationele leiding, noch de toezichhouder, noch de bedrijfsingenieurs konden vertellen hoe het luchtzuiveringssysteem in de controlekamer in werking moet worden gesteld tijdens een incident of ramp. De draagbare persluchtapparatuur voor het bedienen personeel bleek buiten de controlekamer opgeslagen te zijn, op een andere verdieping. Deze voorraden

bleken niet gecontroleerd en er waren geen maskers voorhanden. De voorraad dieselolie voor het nood-kernkoelsysteem bleek beneden het veiligheidsniveau te liggen. Dat zou zijn gemeld, maar daar was geen onmiddellijke actie op ondernomen. Bovendien bleken hier een aantal controlelampjes niet te werken. Twaalf dagen later was dit euvel nog niet verholpen. In enkele elektrische controlekasten waren veranderingen in de bedrading aangebracht die onbekend waren.

Conclusie van het OSAR-team van het Internationale Atoom Agentschap IAEA in Wenen: 'Er is zorg over hoe de veiligheidsvoorzieningen in het bedrijf zijn onderhouden.' Deze zin staat niet in het officiële rapport. Daar staat dat 'maatregelen zullen moeten worden genomen om de operationele status van de veiligheidssystemen vaker te checken.'

Uit het concept blijkt verder dat vier van de negen checklijsten in de controlekamer niet compleet waren en dat 27 van de 84 gehouden veiligheidsinspecties niet voldoende zijn gedocumenteerd.

En om deze opsomming mee te eindigen: volgens de onderzoekers is gedurende de afgelopen vijf jaar het opsporen van storingen door testprogramma's onvoldoende geweest. Slechts eenderde van de 42 potentieel gevaarlijke storingen verds langs die weg opgespoord. Bij de best werkende kerncentrales in de wereld lukt dat in 80-90 procent van de gevallen, aldus een passage in het concept-stuk.

Uit bedrijf nemen

'De organisatie lijkt op dit moment niet effectief te anticiperen op de

vermindering van veiligheidsmarges, zoals het nemen van onmiddellijke actie voordat er problemen rijzen', staat op pagina 9 van het officiële rapport. En: 'Er werden gebieden geïnventariseerd waar verbeteringen wenselijk zijn. Op twee terreinen zijn maatregelen op korte termijn noodzakelijk om het voortdurend veilig opereren van de centrale te garanderen. Dat heeft betrekking op het aantal gekwalificeerde bedieningsmensen in ploegendienst en op de controle door de ploegenleiding op de staat van het bedrijf.'

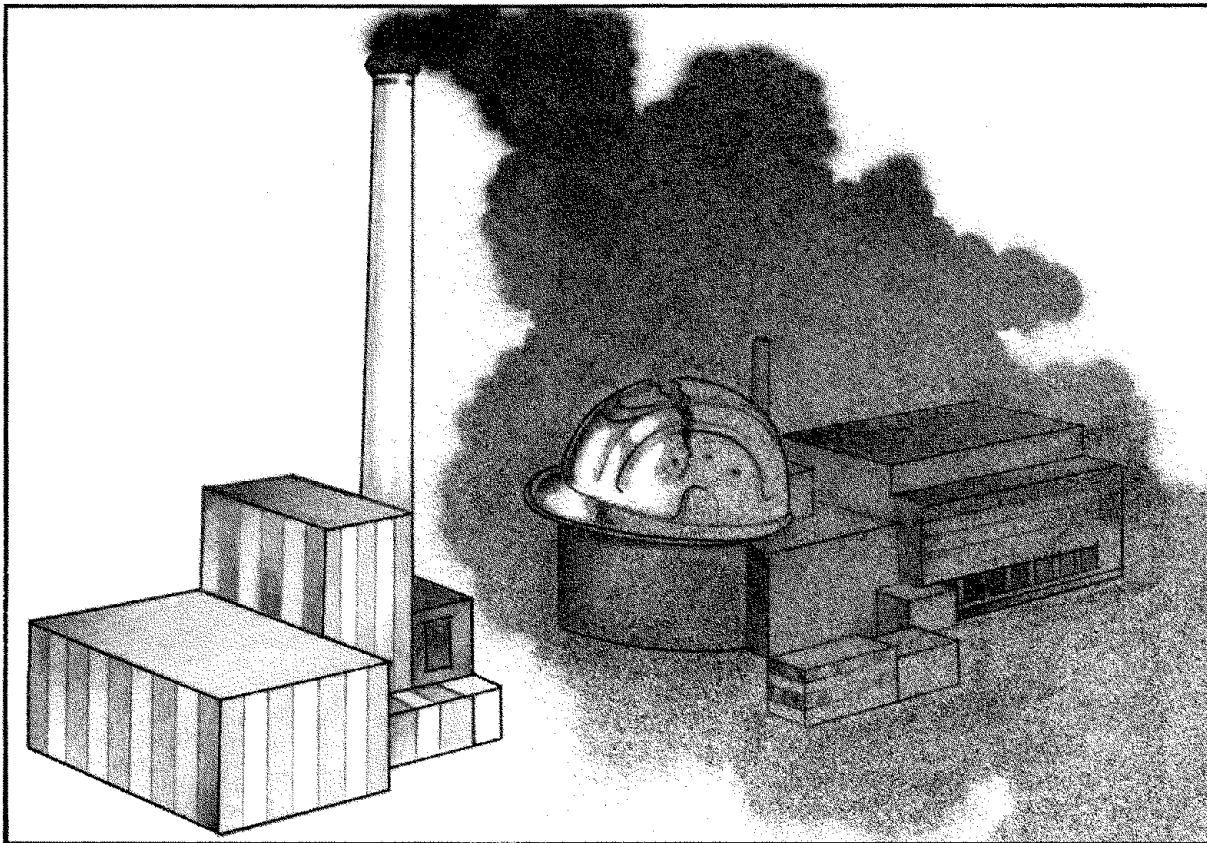
Mede naar aanleiding van deze aanbevelingen heeft de directie van de Provinciale Zeeuwse Energie Maatschappij (PZEM), na overleg met de raad van bestuur besloten

250 man – zal met 25 à 30 man uitgebreid worden.' Dat zei voorzitter *W. Don* van de raad van bestuur van de PZEM op de persconferentie op 9 januari in Middelburg. Hij kondigde aan dat een programma wordt opgesteld van punten die direct veranderd moeten worden, zoals een aanvullende training van het personeel op het gebied van de controle van diverse systemen. Ook zal de PZEM bekijken welke aanvullende crisismaatregelen op korte termijn getroffen kunnen worden. Het alarmsysteem wordt aangepast en het meetprogramma voor radioactieve straling uitgebreid. Naast deze direct te treffen maatregelen zal er een uitvoerig scenario worden opgesteld van punten die op wat langere termijn moeten worden aangepakt, zoals

ferentie, 'we zullen alle aanbevelingen zo spoedig mogelijk uitvoeren.'

Brandbeveiliging en alarmering

De kernenergiecentrale heeft een uitgebreid brandopsporingssysteem, automatische brandbestrijdingssystemen (watersprinklers, CO₂ en Halon), een hoge-druk watertoevoer in alle bedrijfsgebouwen en een professionele brandweer. Er zijn echter geen afscheidingen (vuurbarrières) tussen zogenaamde redundante reeksen veiligheidssystemen (waarbij één 'doet' en één 'checkt'). Het bedieningspersoneel in ploegendienst is belast met de brandbestrijding in de centrale totdat de plaatselijke beroepsbrandweer arriveert. Tijdens de werkdag wordt het

Met de veiligheid van de kernenergiecentrale in Borssele blijkt het triest gesteld (tekening Jenny Collet d'Escury)

de splijtstofwisselstop te vervroegen. 'Hierdoor zal het personeel tijd beschikbaar krijgen voor het opzetten en aanvullen van de bedoelde procedures', aldus een persbericht van de PZEM. Voorlichter *G. V. Villerius* vertelt dat de bedrijfstijd van de kernenergiecentrale in 1986 zo hoog was, 89,2 procent, dat de splijtstof in de reactor eerder gebruikt was, waardoor het vermogen van de centrale toch al in de maand januari van 1987 langzaam zou zijn verlaagd tot het moment dat met de splijtstofwisseling zou zijn begonnen. 'Het personeel van de centrale – nu

een nieuw integraal noodplan voor ongevalsituaties en de bouw van een op afstand bedienbaar beleidscentrum. De veiligheidsinspectie van het OSAR-team bracht namelijk aan het licht dat de huidige controlekamer niet beschermd is tegen rook, giftige dampen en radio-actieve stoffen. Gezien de nabijheid van olieraffinerijen en scheepsroutes voor olietankers is het belangrijk dat er een mogelijkheid wordt geschapen om de centrale op afstand uit bedrijf te nemen. Deze aanvullingen gaan volgens *Don* vele miljoenen gulden kosten. 'Maar', zo zei hij tijdens de perscon-

ferentie, 'we zullen alle aanbevelingen zo spoedig mogelijk uitvoeren.'
bedieningspersoneel in ploegendienst aangevuld door een vier man sterke professionele brandweerbrigade op het terrein van de centrale. Daarnaast is nog een groep van 21 dagwerkers getraind in brandbestrijding. Het officiële rapport beveelt aan dat leden van het bedieningspersoneel tevens getraind moeten worden in het gebruiken van specifieke brandbestrijdingsapparatuur en -technieken. Het gebruik van *alarmsignalen* door de kernenergiecentrale zal moeten veranderen omdat ze niet overeenkomen met de sirenesignalen van de voormalige BB, nu overgenomen door de regionale brandweren. De

monotone sirenetoon, die de centrale gebruikt voor bijvoorbeeld evacuatiealarm, wordt door de regionale brandweer gebruikt om 'einde alarm' aan te geven.

Rampenplannen en alarmregelingen

Bij ongelukken met een kerncentrale in Nederland worden de procedures en instructies gevolgd die staan opgenomen in de *Alarmregelingen kerncentrales*, die zijn ontwikkeld door het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM). Het rapport van het OSAR-team merkt op dat er geen plan bestaat waarin alle verantwoordelijkheden staan en waarin de hele rampenorganisatie en de communicatievoorzieningen staan opgenomen voor zowel de situatie op het terrein van de centrale zelf, als voor de omgeving

van de centrale. Een dergelijk integraal rampbestrijdingsplan zou moeten worden gemaakt vindt het OSAR-team. Daarnaast bevelen ze aan dat één ministerie aangewezen zou dienen te worden als 'leidinggevend departement' op dit gebied, omdat het besluitvormingsproces anders vertraagt in het geval van een ramp. Dat zou kunnen leiden tot een verwarde bestrijding ervan. In het rapport is verder te lezen dat op basis van een rampscenario aangegeven zou moeten worden binnen welke zone rondom de centrale rekening gehouden moet worden met een ramp. Werk aan de winkel dus, ook voor de rijksoverheid!

Protest

Voor de milieubeweging in Nederland hoeft het allemaal niet meer. De centrale mag van hen net zo

goed dicht blijven. Ze achten het onmogelijk dat alle door het OSAR-team opgespoorde gebreken en hiaten in Borssele te verhelpen en te verbeteren zijn tijdens een verlengde splijtstofwisselingstijd van zes weken. Ter illustratie: na het incident met de kernenergiecentrale in Harrisburg in 1979 is de centrale in Borssele ook vernieuwd en gemoderniseerd. Recente innovaties om menselijk falen te voorkomen zijn in Borssele nog steeds niet volledig bijgehouden, zo staat in het officiële inspectierapport te lezen. Een zogenaamd 'kwaliteitsborgingsprogramma' hiervoor zou volgens de oorspronkelijke plannen pas in augustus 1987 voltooid zijn. Zes weken lijkt dan inderdaad wat kort om alle problemen in de centrale op te lossen.

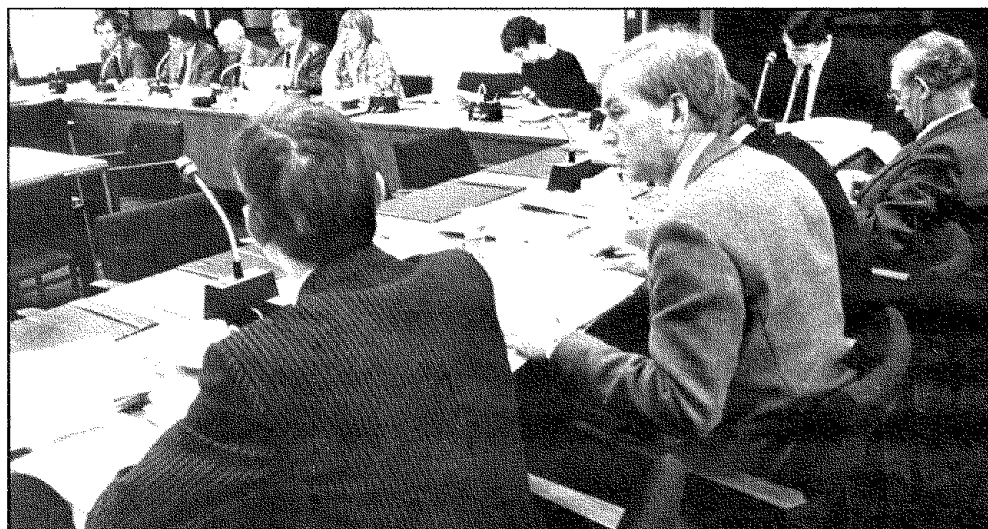
Eduard Groen

6

Staatssecretaris De Graaf zegt nadere notitie toe

De Vaste kamercommissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft zich op donderdag 29 januari jongstleden (de sluitingsdatum voor dit nummer) gebogen over de rapporten van de OSART-missie. K. Zijlstra, woordvoerder voor de PvdA, noemde het OSART-rapport een vernietigend stuk voor de directies van de kerncentrale Borssele en de Kern Fysische Dienst. Over Borssele zei Zijlstra: 'De cultuur zal moeten veranderen. De laksheid zal moeten verdwijnen.' Hij sprak zelfs over de wenselijkheid van een 'militair strak' geleide organisatie op het punt van de veiligheid.

Over de Kern Fysische Dienst merkte hij op: 'Er zal een grondige reorganisatie bij deze dienst moeten plaatsvinden om de incompetentie op te heffen. De Kern Fysische Dienst heeft zich in deze vorm kennelijk overleefd.' Andere woordvoerders drukken zich niet zo sterk uit. Zijlstra somde een lijst van punten op die volgens hem niet verholpen kunnen worden in de zes weken dat de centrale stil ligt vanwege de verlengde splijtstofwisseling. Naar de mening van de PvdA zou de centrale pas weer open mogen als alle door OSART geconstateerde gebreken zijn weggenomen. Ook R. Beckers-de Bruijn (PPR) en D. Eisma (D'66) hadden forse kritiek. Waarom kreeg de Tweede Kamer pas zo laat de rapporten?

En was de staatssecretaris verantwoordelijk voor de veranderingen die zijn aangebracht in het concept-rapport? Staatssecretaris L. de Graaf (CDA) distantieerde zich van deze kritiek. Het Internationale Atoom Agentschap in Wenen is verantwoordelijk voor het tot stand komen van het eindrapport, is zijn mening. Wel bleek later in de vergadering dat de Kern Fysische Dienst had voorgesteld om de concrete gebreken te schrappen. Volgens de directeur van de dienst omdat 'de voorbeelden maar een momentopname waren'. A. Lansink (CDA) en R. Braams (VVD) waren wat gematigder in hun kritiek, maar onderschreven dat de aanbevelingen in het OSART-rapport zinvol zijn om het veiliger opereren van de kerncentrale in de toekomst te garanderen.

In de Kamer is geen meerderheid aanwezig om de centrale definitief te sluiten.

De Graaf zei toe nog een keer een samenvatting van het rapport te geven met commentaar van zijn kant. Hij benadrukte dat er ook veel goede dingen worden gezegd over het functioneren van de kernenergiecentrale in Borssele. Hij verwachtte dat de centrale medio maart aanstaande weer opgestart gaat worden. Enkele leden van het OSAR-team zullen dan opnieuw uitgenodigd worden om de uitvoering van de aanbevelingen die op korte termijn moeten zijn gerealiseerd te checken. Over enkele jaren zal het OSAR-team nog een keer uitgenodigd worden voor een grote veiligheidsinspectie.

EJG

De vaste Kamercommissie Sociale Zaken en Werkgelegenheid vergaderde op 29 januari jongstleden over de veiligheidsrapporten van OSART inzake Borssele, links op de rug gezien K. Zijlstra (PvdA), rechts van hem D. Eisma (D66) (foto Michiel Sablerolle).